

جامعه بافیلسوفان بیدار می‌شود/باید به آینده فرهنگی کشور امید داشت

کریم مجتهدی در برنامه شوکران گفت: من به آینده فرهنگی ایران امیدوارم و باید امیدوار بود. ناامید شدن از آینده، گناه است.

کریم مجتهدی در برنامه شوکران گفت: من به آینده فرهنگی ایران امیدوارم و باید امیدوار بود. ناامید شدن از آینده، گناه است.

به گزارش خبرگزاری مهر، دومین برنامه از فصل دوم «شوکران» شب گذشته (دوشنبه ۲۰ آبان) از شبکه چهار سیما روی آنتن رفت. در این برنامه، پیام فضلی نژاد سردبیر شوکران پرسش‌هایی همچون «آیا با شکست فلسفه، روح جامعه فرو می‌پاشد؟ آیا «امید کاذب» زهری برای تفکر بومی است؟ و چرا ایران در «توسعه عقل شکست خورد؟» را با دکتر کریم مجتهدی فیلسوف و غرب‌شناس در میان گذاشت.

وی در ابتدای این برنامه در تعریف فلسفه گفت: جست‌وجوی امکانات برای بنیان کردن آینده معقول، یکی از کارکردهای اصلی فلسفه است. فیلسوف سعی خود را می‌کند، نمی‌گویم حتما موفق می‌شود اما نفس کوشش او در جامعه نوعی از آگاهی منجر به امید می‌آفریند. فلسفه، عقل‌صوری را توسعه نمی‌دهد، بلکه عقلی را توسعه می‌دهد که می‌خواهد خودش را بسازد. فلسفه آگاه‌کننده است، نه اصلاح‌گر. فلسفه همه چیز نیست اما تفکر لازم است.

این استاد پیشکسوت دانشگاه گفت: دانشگاه سه وظیفه مهم دارد: آموزش، پژوهش، انعکاس نتایج آن آموزش و پژوهش در کل جامعه.

وی در پاسخ به این پرسش که آیا فلسفه توانسته در جامعه امروز به حل مسائل کمک کند، گفت: فلسفه در سنت خودمان نقش بزرگی داشته است. اما در عصر معاصر علاوه بر فلسفه خودمان، فلسفه‌هایی متکی بر علوم جدید غربی داریم و بحران اینجا به وجود می‌آید، تقابل میان سنت فکری اسلامی با فلسفه‌هایی که از علوم جدید دم می‌زنند. به نظر من تنها راهی که آینده‌ساز می‌تواند باشد، شناخت سنت و تجدید در کنار هم است. وی با تأکید بر اینکه غرب‌شناسی با غربزدگی متفاوت است، توضیح داد: این توهم گاهی به وجود می‌آید که شناخت تفکر غربی مثلاً فلسفه کانت ممکن است مضر باشد. من می‌گویم ممکن است مضر باشد اما می‌تواند در عین حال مضر نباشد و حتی مفید باشد. برای فهم عمیق فلسفه خودمان، نیازمند شناخت فلسفه‌های جدید هم هستیم.

چهره ماندگار فلسفه تصریح کرد: متأسفانه کمی تا حدودی فلسفه در دانشگاه‌های ما نمایشی شده است و از تبعات شوم آن، سرازیر شدن لغت‌های خارجی به زبان فارسی است. حتی نوعی جهل مرکب است که با دست خودمان ایجاد می‌کنیم. هر جوان تحصیلکرده خوب است زبان خارجی یاد بگیرد اما بدون یادگیری زبان، مفردات آن‌ها را به کار بردن کار درستی نیست. اینکه در کودکان زبان انگلیسی یاد می‌دهند، کار درستی نیست. مجتهدی در بخش دیگری از شوکران بیست و یکم تصریح کرد: تعجیل در تفکر ایرانی به یک خصلت ایرانیان تبدیل شده است. از قاجار به این سمت، به دلیل همین تعجیل در مواجهه با غرب، راه درست گم شد و نوعی «تجدد کاذب» به وجود آمد که حاصلش تظاهر به علم است. در حالی که غربی‌ها با مطالعه و تجدیدنظر مرتباً از آن بهره می‌گیرند، اما ما این را نداریم. باید از تعجیل جلوگیری کنیم و خودنمایی‌ها را کنار بگذاریم و به اسم دانش و هنر، خودپرستی نکنیم! شخص جلوی اثر هنری اش می‌ایستد که خودش دیده شود.

عضو پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی در بخش دیگری از گفتگوی خود پیام فضلی نژاد در پاسخ به اینکه آیا فرهنگ ما فروپاشید است، گفت: من درباره دانشگاه‌ها این را می‌توانم بگویم آنطور که باید نتیجه مطلوب بدهند، نمی‌دهند.

این فیلسوف ۹۰ ساله اذعان کرد: برای من که یک عمر معلم بوده‌ام، ناامید شدن از آینده، گناه است و اگر کسی بخواهد جوانی را از شناخت و یادگیری باز دارد، بزرگترین دشمنی را به او کرده است. من به آینده فرهنگی ایران امیدوارم و باید امیدوار بود. این امید اراده است و تصنعی نیست. ایرانی بودن نه به شناسنامه و کد ملی است نه به خانواده؛ ایرانی بودن فقط اراده به ایرانی ماندن است. یعنی جایی که اراده کنیم ایرانی بمانیم، ایرانی می‌مانیم. ایرانی بودن صوری نباید باشد، من وقتی ایرانی تلقی می‌شوم که اراده در من بجوشد.

مجتهدی خاطرنشان کرد: مردم اسیر افکار خودشان هستند. می گویند عدالت نیست اما یک معلم نمی تواند آن را تحلیل کند، فقط می تواند کوشش کند جنبه های به وجود آمدن این امر دور از عدل را نشان دهد. هیچ معلمی در دنیا نمی تواند مسائل روزمره مردم را در کوتاه مدت حل کند.

این استاد دانشگاه، سقراط را فیلسوف واقعی دانست و گفت: به او خرمگس می گفتند، چون آدمی را نیش می زد. او خودش سراغ مردم می رفت چون مردم علاقه ای به صحبت با او نداشتند. فیلسوف در کشورهای غربی بدون اینکه سطح اجتماعی بالایی داشته باشد، خادم جامعه محسوب می شود و گاهی ازش انتقاد هم می کنند. اما در ایران اینگونه نیست، چون میان سنت و تجدد تقابل وجود دارد. به همین دلیل نباید بگوییم فیلسوف می تواند جامعه را بیدار کند، او باید مسئولیت کارش را انجام دهد، چه نتیجه بگیرد، چه نگیرد.

مجتهدی در پایان در پاسخ به اینکه آیا حاضر به نوشیدن جام شوکران هستید، گفت: جام شوکران جنبه نمادین دارد، ممکن است جام شوکران را عملاً ننوشید اما هر لحظه برای گفتن سختتان خطر را بپذیرید. جام شوکران نماد شهامت است، البته سقراط شوکران را احترام به قانون می داند اما من اگر قانون را قبول نداشته باشم، به آن احترام نمی گذارم. جام شوکران را شهامت خود بودن و اراده به ایرانی بودن می دانم.

«شوکران» که به اساسی ترین مسایل فکری کشور می پردازد، محصول مشترک شبکه چهار سیما و حوزه هنری است. این برنامه دوشنبه هر هفته ساعت ۲۱ شامگاه با سردبیری و اجرای پیام فضلی نژاد روی آنتن تلویزیون می رود.

بازپخش «شوکران» روزهای سه شنبه ۱۰ صبح، جمعه ۱۴ ظهر، شنبه ۱ بامداد است.